

Новий кінець старої казки

Книга — частина нашого дитинства, і головне завдання бібліотекарів — допомогти дітям у читанні самих цікавих і пізнавальних творів вітчизняних та зарубіжних авторів. Для цього мало тільки любити дітей, необхідно ще й знати, що їм подобається. Читаюча дитина — майбутнє культури України. Сучасним дітям доведеться жити в інформаційно насиченому світі, тому залучення їх до читання сьогодні є надзвичайно важливим.

Розбалансування книговидавання, розлагодження системи книгопостачання, різке подорожчання книжкової продукції, відсутність необхідних коштів на її придбання — ці реалії характерні сьогодні. Тиражі та кількість назв книг для дітей і підлітків за останні роки різко скоротилися. Щорічний випуск дитячої літератури складає біля 3,6% назв всіх виданих (як приклад, у 1920 році видання для дітей складало 4,6%). Якісний стан сучасної української книжкової продукції для дітей просто жахливий. Мало не щороку виходять Міфи Давньої Греції, дайджести з різних шкільних предметів відповідно до чинних навчальних програм, «золоті учнівські твори» та шпаргалки для школярів, хрестоматії українських та зарубіжних авторів, що створюють благодатне підґрунтя для отримання поверхових «дайджест знань», бо великі твори переказані в межах двох сторінок. Існує серйозна диспропорція задоволення читацького попиту вікових категорій дітей та підлітків. Лідирують видання для дітей дошкільного та молодшого віку, існує брак «своєї» літератури, з сучасними героями, сучасними проблемами. Українські видавці не обтяжують себе пошуками сучасних талановитих авторів. А проблеми, які мали однолітки 20–30 років потому, не цікаві для сучасного підлітка.

Час не стоїть на місці. В реаліях сьогодні не має місця слабким і романтикам. Кардинальні зміни в суспільстві вимагають від нас, бібліотекарів, змінювати акценти у своїй діяльності, впроваджувати нові форми роботи, оновлювати і модернізувати форми та методи обслуговування користувачів у наданні їм інформаційних послуг. Тому проблема залучення дітей до книжкової культури є однією з найважливіших, а виховання творчого читача — головне завдання дитячих бібліотек. Бібліотечна робота багатопланова і різнобічна. Праця в ім'я добра не зникає безслідно. Коли бібліотекар відноситься до дитини з повагою, то вона відчуває у ньому товариша і друга, який допоможе, виручить. Діти пам'ятають добро. Таке бережливе ставлення до читача — гарантія, що він з радістю буде йти до бібліотеки і полюбить читання назавжди. Наш святий обов'язок — дати дитині в руки добру книжку, щоб читання стало для неї приємною справою.

Підростаючи, діти поступово втрачають інтерес до високохудожньої літератури. Настає суворе забуття казкового світу. Внаслідок цього зростає роль життєвого досвіду, власних спостережень, які ще не є продуктом мислення зрілої людини. Скоріш за все, це прояв поступового зниження духовності як конкретної особи, так і суспільства в цілому. Втрачається найважливіший навик, необхідний в інформаційному суспільстві — вміння читати, і як наслідок, зникає здатність слухати, говорити, писати, розуміти, переконувати, критично мислити, бути самостійним у судженнях та поведінці. Зникає уявлення про те, що книга — це не тільки ділове читання, але й один з кращих способів відпочинку. Розвиток читача — це тривалий процес, що торкається багатьох сфер людської діяльності. Тому навчання читанню повинно відбуватися і в навчальних закладах, і в бібліотеках. Читання — багаторівневий процес, що починається з вивчення літер та читання слів і закінчується роздумами. Дуже важливо з раннього дитинства навчити дитину не тільки читати книги, але й обговорювати їх з однолітками. Інтенсивне читання, обмін книгами, як правило, стають звичкою на все життя.

Заміна книги телевізором та Інтернетом змінили мислення та емоційний стан людини. Читання стало іншим: більш індивідуальним, прагматичним, поверхневим. Підлітки, виховані на жахах і насиллі, линуть до ЗМІ та комп'ютерів, тим самим несвідомо «зомбуються» на негатив. Для того, щоб діти почали більше читати, потрібні зміни в суспільстві, підвищення інформаційних потреб дорослих, формування відповідного середовища, в якому буде загальна мета — прилучення до культурних цінностей. Необхідно, щоб у суспільстві знову важливими стали позачасові гуманітарні компоненти, бо тільки в результаті привласнення культури людина створює сама себе.

Бібліотека має бути у цьому процесі важливим опонентом. Вона повинна задовольняти інформаційні потреби читачів, організовувати їх змістовне дозвілля, формуючи культуру. Саме бібліотека знайомить читача з тим, як доцільно і змістовно проводити дозвілля, займатися високоінтелектуальною діяльністю, пов'язаною з отриманням інформації перш за все з книг як

основних артефактів, забезпечуючих зв'язок часів, діалог епох «поза часом і простором».

Класики минулих століть Л. Толстой, О. Герцен, А. Макаренко, та В. Сухомлинський багато уваги приділяли дитячому читанню. Вони розглядали книгу і читання як складові духовно-морального виховання. Ми намагаємося спрямувати роботу нашої бібліотеки як ствердження значимості цього напрямку. Саме тому проводяться такі заходи, як посвята в читачі, Тижні дитячої книги, творчі заняття. І взагалі вся наша робота спрямована на те, щоб наші діти дійсно жили в світі книг. Маючи гарний фонд, відділи обслуговування завжди раді зустрічі зі своїми маленькими користувачами.

Основою взаємовідносин бібліотекарів з юними читачами є постійна, добре продумана праця. Ми намагаємося зробити все для того, щоб читання у проведенні дозвілля було одним з найважливіших занять. Для цього, поряд з традиційними методами, знаходимо нові форми роботи, які є, на наш погляд, більш дієвими і цікавими. Знайомство дітей з книгою відбувається за допомогою іграшки, ляльки, різноманітних конкурсів, вікторин тощо. Проводимо чимало творчих, літературних ігор, ігор-подорожей, ігор-пазлів, свят, ранків, в яких головними діючими особами виступають діти. Обов'язковим елементом таких заходів є відгук читачів у формі малюнку, твору, виступу та, безумовно, знайомство з книгою та її героями. Все це викликає у дітей бажання прочитати всі книги, представлені на заході.

Особливо хочеться відмітити творчу гру під назвою «Новий кінець старої казки», яка є постійною формою роботи, змінюються лише назви творів та учасники. Діти прослуховують запропонований бібліотекарем твір, а потім самі продовжують його або змінюють, вустами героїв розповідають про них, пишуть об'яви від імені персонажів (наприклад, що загублена або знайдена рукавичка), складають рецепти приготування їжі (щоб примирити Лисичку та Журавля) тощо. Вважаємо, що подібна форма роботи може проводитися і за творами Астрід Ліндгрєн і хтозна, можливо пригоди Пеппі чи детективні історії Калле Блюмквіста отримають продовження, а Малюк знайде нових друзів. Серед творів Астрід Ліндгрєн найбільш запитуваними є «Малюк та Карлсон, що живе на даху» та «Пеппі Довгапанчоха». Скоріш за все, це пов'язане з тим, що твори включено до шкільної програми. Тому для нас, бібліотекарів, необхідно більш ширше пропагувати твори Астрід, бо її герої мають добрі душі, вони небайдужі до оточуючих, хоч інколи і самотні. А чи мало в нас самотніх дітей? Чи ростуть наші діти милосердними, готовими прийти на допомогу? Тож чи не вірніше буде звернути увагу на чудову книжку, що залишила нам у спогад ця чарівна жінка, ніж допустити, щоб дитина опинилася один на один з тим жахливим світом, який навалюється з екранів телебачення, кіно, сторінок періодичних видань тощо. Сьогодні діти швидко дорослішають, і, вважаю, наше завдання — продовжити їм дитинство. Ми, бібліотекарі, маємо для цього всі можливості, бо не несемо в собі якихось там педагогічних санкцій, не ставимо оцінок, і саме завдяки цьому можемо швидше знайти стежку до дитячої душі. Не варто говорити, бо це зрозуміло всім: «Що посієш у дитинстві — збережеш на все життя». Головне, щоб було бажання побачити дитину, почути її, допомогти їй. Астрід довела це своїм життям. А що доведемо ми?

Пробудження та розвиток інтересу до читання, до бібліотек — мета різноманітних Всеукраїнських конкурсів, які відтепер проводяться щорічно. Але, якщо «Найкращий читач року», що проводиться спільно з Форумом видавців, став традиційним, то «Хочу читати», проголошений дитячим журналом «Пізнайко» у 2005 році, чомусь зник, хоча у бібліотеках області він пройшов активно і сподобався дітям. А в Лубенській міській бібліотеці для дітей на заключному заході «Дружба з книгою — це свято» почесними гостями були редактор журналу Оксана Сулова та сам Пізнайко. А головне, що завдяки конкурсу до бібліотеки записалося 122 нових читачі молодшого шкільного віку. То ж, вважаємо, такі конкурси треба проводити.

Одним із пріоритетних напрямів діяльності бібліотек області є краєзнавча робота. Тому досить активно пройшов в області і Всеукраїнський конкурс дитячої творчості «Моя мала Батьківщина». І це також мало свої наслідки. Червонозаводська міська бібліотека-філія № 1 Лохвицької ЦБС отримала в м. Києві приз за кращу колективну роботу «Моя мала Батьківщина», а роботою класу-гуртку «Бджолята» полтавської ЗОШ № 26 зацікавилися навіть видавці. Але на цей рік доля конкурсу невідома: буде він чи ні. А читачі чекають на відповідь.

Послуги інформаційного характеру є і завжди будуть актуальними для бібліотек, незалежно від рівня технічного оснащення. Бібліотеки для дітей області мають в арсеналі традиційні ресурси: книги, періодичні видання, ДБА. Кардинальне покращення бібліотечного сервісу значною мірою залежить від запровадження комп'ютерних технологій, відкриття Інтернет-центрів, що суттєво розширює і поглиблює бібліотечний інформаційний потенціал. Процес комп'ютеризації бібліотек України розпочався ще на початку 1990-х років, але ніяк він не дійде до мережі бібліотек для дітей нашої області. Як виняток — одержання гранту від Посольства США в Україні Диканською ЦРБ. Інтернет-

центр при Кременчуцькій міській бібліотеці для дітей ім. І. Торубари, відкритий за сприяння місії російської православної церкви за кордоном, як нас проінформували, потроху згортає свою роботу із-за відсутності фінансування. Наша бібліотека ніяк не отримає комп'ютери, що були подаровані компанією «Метро Кеш енд Кері Україна» у 2006 році, а на придбання комп'ютерних програм взагалі немає коштів. Здійснюється запровадження інформаційних технологій, автоматизація бібліотечних процесів Полтавською міською ЦБС, у 2005 році ними було придбано 13 комп'ютерів. Але цього замало, бо книга і комп'ютер стали сьогодні найавторитетнішими джерелами інформації, а бібліотеки — складовою сучасних інформаційних систем. Та які б нові засоби комунікації не приніс технічний прогрес, книга залишається назавжди. Тож звеличимо її нашою повсякденною працею.